

3. melléklet:

AZ EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁSSAL KAPCSOLATOS FONTOSABB FOGALMAK

Jelen glosszárium nem veszi sorra a különböző fogalmak hazai és külföldi szakirodalomban, illetve szakmai diskurzusokban fellelhető értelmezéseit, esetlegesen eltérő definícióit, a Magyar Kormány egész életen át tartó tanulásról szóló stratégiájának szövegéhez próbál útmutatással szolgálni az alkotók által használt értelmezések bemutatásával.

Tanulás

A tanulás egy olyan kumulatív folyamat, amelynek során az egyén lépről, lépésre egyre bonyolultabb és elvontabb ismeretekre tesz szert, és ezeket az ismereteket ténylegesen elsajátítja.

Tudás

A dolgokról, jelenségekről, természetről és társadalomról való vélekedés. A tudás birtokában a dolgokról, jelenségekről, megnyilvánulásokról megállapíthatjuk, hogy melyek igazak, illetve hamisak, mi az, ami helyes, illetve helytelen, mi az, ami valós illetve valótlan. A társadalmi kontextusba helyezett tudás szorosan kapcsolódik a kompetencia, a jártasság, a képzettség kategóriáihoz. Jellegénél fogva a tudás lehet elméleti vagy gyakorlati. A tudás formája változik aszerint is, hogy minek a megismerésére irányul (objektív tudás, szubjektív tudás, morális tudás, vallási tudás). A tudásnak lehet explicit és implicit formája.

Formális tanulás

Szervezett és strukturált közegben (pl. oktatási, képzési rendszer, vállalati képzés keretei között) történő tanulás. A formális tanulás rendszerint a tudás megszerzését igazoló hivatalos elismeréssel (diploma, bizonyítvány) zárul.

Nem-formális tanulás

Tervszerű, de nem kifejezetten tanulási célzatú, de jelentős tanulási elemet tartalmazó tevékenység keretében végzett tanulás. A nem formális tanulás az alapoktatási és képzési feladatokat ellátó rendszerek mellett zajlik, és általában nem zárul hivatalos bizonyítvánnyal. A nem formális tanulás lehetséges szinterei: munkahely, civil és társadalmi szervezetek vagy a formális oktatási rendszerekben folyó tanulás kiegészítése céljából létrehozott képzőintézmények. A 2001. évi CI sz. Felnőttképzési Törvény értelmében (29. § 14. pont) „nem formális tanulásként minősül a munkahely, a társadalmi és egyéb szervezetek által szervezett olyan rendszerezett oktatás-tanulás, amely oktatási, képzési intézményeken kívül az egyén igényei és kezdeményezése alapján valósul meg, és amely közvetlenül nem kapcsolódik képesítés megszerzését tanúsító okirat megszerzéséhez”.

Informális tanulás

A napi élettevékenység (családban, munkahelyen, szabadidős tevékenység során stb.) keretében történő, nem feltétlenül tudatos tanulási tevékenység.

Készség

Meghatározott feladat, munka ellátásához elengedhetetlen tudás, gyakorlat, amelyre az egyén tanulás, képzés vagy gyakorlati tapasztalatok útján tesz szert.

Alapkészségek

A modern társadalom viszonyai között történő tevékenységhez szükséges készségek összessége, úgymint írás, olvasás, számolás, kommunikáció (IKT-készségek, idegennyelv-tudás), döntésképeség, munkaszervezetben való részvétel képessége, önálló tanulási képesség stb.

Kompetencia, jártasság

Az egyén bizonyított képessége ahhoz, hogy tudását (készségeit, szakképzettségét) képes mind a szokványos, mind a változó szakmai környezetben alkalmazni. A kompetencia tulajdonképpen az adott közegben való eredményes tevékenységhez szükséges ismeretek, elméleti és gyakorlati készségek, attitűdök, érzelmek, értékek és etikai jellemzők, valamint motivációk összessége.

Kulcskompetenciák

Az alapkészségeket kiegészítő azon kompetenciák összessége, amelyek az egyént képessé teszik arra, hogy:

- új tudásra tegyen szert, illetve hogy tudását az új követelményekhez hozzáigazítsa,
- tudását, készségeit a tanuló szervezetek követelményeihez igazítsa és hozzájáruljon a tanuló szervezetek kibontakozóban lévő új formáihoz,
- alkalmazkodjon a változó életpálya-kilátásokhoz, s az egész életen át tartó tanulás révén növelje mobilitását.

(Az EU által azonosított kulcskompetenciák: az anyanyelven való kommunikáció képessége, matematikai készségek, idegennyelven való kommunikáció képessége, természettudományi és műszaki alapkészségek, informatikai készségek, a tanulás tanulásának képessége, interperszonális és állampolgári készségek, alkalmazotti készségek, vállalkozói készségek, általános műveltség.)

Kompetenciák elismerése

A megszerzett kompetenciák elismerésének két alapvető formája van:

- formális elismerés a megszerzett kompetenciák nyilvános azonosítása, értékelése és akkreditációja hivatalos/formális (oklevél, bizonyítvány), valamint intézményes formában;
- társadalmi/szakmai elismerés a megszerzett kompetenciák *de facto* elismerése, pl. a munkaerőpiacon, a vállalati szervezetben.

Nem-formális kompetenciák elfogadása

Annak elfogadása, hogy az egyén rendelkezik egy meghatározott foglalkozás gyakorlásához szükséges kompetenciákkal, noha erről nincs formális elismerés birtokában.

Szakképzettség, szakképesítés

- a) Azon követelmények összessége, amelyre az egyénnek szüksége van ahhoz, hogy egy bizonyos szakmát, foglalkozást űzhessen, illetve abban előrehaladhasson.
- b) Hivatalos igazolás (oklevél, bizonyítvány) oktatási, képzési kurzus eredményes elvégzéséről vagy vizsga, teszt sikeres letételéről.

Alkalmazkodóképesség

Az egyén mobilitási képessége arra, hogy megszerezzen, megtartsa egy munkahelyet, illetve hogy továbbfejlessze, megújítsa szakmai kompetenciáit a változó igényekhez, körülményekhez igazodva.

Felnőttképzés

A 2001. évi CI sz. törvény értelmében az a felnőtt vesz részt „felnőttképzésben, aki külön törvényben meghatározottak szerint tankötelezettségét teljesítette”.

Generációk közötti tanulás

Az a tanulási forma, amely, általában lehetővé teszi tapasztalatok, ismeretek, jártasságok generációk közötti cseréjét (nemcsak az idősebb generáció tapasztalatainak továbbadását).